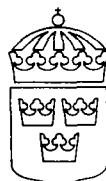

Konstitutionsutskottets betänkande

1988/89:KU4

Vissa kyrkliga frågor

1988/89
KU4

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet följande frågor som tagits upp i de angivna under allmänna motionstiden 1988 väckta motionerna.

1. Medlemskapsreglerna i svenska kyrkan – motionerna K211 av Bengt Silfverstrand m.fl. (s), K614 av Ingela Mårtensson och Erling Bager (båda fp) samt K615 av Ulla Tillander (c).
2. Förfarandet med aska efter eldbegängelse – motion K617 av Sten Andersson i Malmö och Ewy Möller (båda m).
3. Förfarandet med tandguld efter eldbegängelse – motion K619 av Margitta Edgren (fp).
4. Eviga gravrätter och skötselavtal – motion K620 av Lars Ahlmark och Ingegerd Troedsson (båda m).

Utskottet har avstyrkt motionerna. En reservation och två särskilda yttranden föreligger.

Motionerna

1987/88:K211 av Bengt Silfverstrand m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en egen viljeyttring skall utgöra grunden för medlemskap i ett trossamfund.

1987/88:K614 av Ingela Mårtensson och Erling Bager (båda fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att religionsfrihetslagens bestämmelser om medlemskap i svenska kyrkan icke överensstämmer med regeringsformens 2 kap. 2 §,

2. att riksdagen hos regeringen begär att initiativ tas syftande till att undanröja den påtalade motsättningen mellan regeringsformens 2 kap. 2 § och religionsfrihetslagen.

1987/88:K615 av Ulla Tillander (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om redovisning av gällande lagstiftning för medlemskap i trossamfund.

1987/88:K617 av Sten Andersson i Malmö och Ewy Möller (båda m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ändring av begravningskungörelsen.

1987/88:K619 av Margitta Edgren (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tandguld vid kremering av avlidna.

KU 1988/89:4

1987/88:K620 av Lars Ahlmark och Ingegerd Troedsson (båda m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om eviga gravrätter och skötselavtal.

1. Medlemskapsreglerna i svenska kyrkan

Enligt *motion K614* av Ingela Mårtensson och Erling Bager (båda fp) står inte religionsfrihetslagens bestämmelser om medlemskap i svenska kyrkan i överensstämmelse med bestämmelserna i regeringsformen (RF) om de medborgerliga fri- och rättigheterna. Motionärerna anger att riksdagen därför har tvingats införa en övergångsbestämmelse till RF enligt vilken reglerna om medlemskap i svenska kyrkan skall gälla utan hinder av 2 kap. 2 § RF. Motionärerna begär ett tillkännagivande från riksdagens sida om den bristande överensstämmelsen (yrkande 1). I motionen anförts vidare bl.a. följande. Det borde i en demokrati vara självklart att det är en viljeyttring som konstituerar medlemskap i ett trossamfund. Riksdagen bör, särskilt med hänsyn till att det inte bara gäller en inomkyrklig ordningsfråga utan ett konstitutionellt problem, inte avvakta det arbete som pågår inom svenska kyrkan med att analysera kyrkans eget medlemskap i förhållande till dopet utan riksdagen bör hos regeringen begära att initiativ tas syftande till att undanröja den påtalade motsättningen mellan 2 kap. 2 § RF och religionsfrihetslagen (yrkande 2).

I *motion K211* av Bengt Silfverstrand m.fl. (s) framförs liknande synpunkter. Enligt motionärernas uppfattning måste det vara en egen viljeyttring som utgör grunden för medlemskap i ett trossamfund. Motionärerna anser att riksdagen nu som sin mening bör ge regeringen detta till känna. Enligt motionen utgör det pågående kyrkliga utredningsarbetet i frågan inte skäl för riksdagen att avvakta med sitt ställningstagande.

Enligt *motion K615* av Ulla Tillander (c) har det från olika håll framförts tolkningar av 1974 års RF:s bestämmelser om religionsfrihet och tillhörighet till trossamfund som innebär att RF inte ger utrymme för folkkyrkligt organiserade trossamfund. Enligt denna tolkning skulle RF endast godta trossamfund byggda på individuell bekännelse, där grunden för inträdet i samfundet är en viljeyttring av något slag. I motionen framhålls som en självklar utgångspunkt att det bör vara möjligt för trossamfund av folkkyrkokaraktär att finnas och fungera i vårt land i enlighet med sin syn, tro och ordning. Motionären anser att riksdagen hos regeringen bör begära en redovisning av de möjligheter härtill som gällande lagstiftning möjliggör.

Gällande bestämmelser

Gällande bestämmelser om medlemskap i svenska kyrkan finns i religionsfrihetslagen (1951:680). I det följande lämnas några uppgifter om dessa bestämmelser, varvid samtidigt redogörs för vissa inslag i dessa vilka från olika håll har kritiserats.

Endast svenska medborgare eller i riket bosatt utlänning får vara medlem i svenska kyrkan. Barn i äktenskap inträder vid födseln i svenska kyrkan om någon av föräldrarna tillhör kyrkan. Detsamma gäller barn utom äktenskap om modern tillhör kyrkan. Tillhör fadern men inte modern kyrkan antecknas barnet "såsom tillhör inte kyrkan". Gifter sig föräldrarna med varandra innan barnet fyllt 12 år kommer barnet, till följd av faderns kyrkotillhörighet, att antecknas som tillhörande kyrkan. Om barn, vars föräldrar inte är gifta, döps påverkas inte barnets kyrkotillhörighet i det fall att endast fadern tillhör kyrkan. För att i ett sådant fall åstadkomma effekten att barnet i samband med dopet skall komma att tillhöra kyrkan krävs att en särskild blankett om inträde i kyrkan ifylls. På likartat sätt är det när ett par adopterar ett barn, som inte i samband med födseln kommit att antecknas såsom tillhörande kyrkan. När detta barn döps räcker inte dopet, i sig, som grund för att barnet skall komma att tillhöra kyrkan. Också här är det alltså nödvändigt att i samband med dopet ifylla en särskild ansökan om inträde i kyrkan. – Den som förvärvar svenskt medborgarskap upptas i kyrkan utan särskild ansökan om han är evangelisk-luthersk trosbekännare och ej anmält att han inte vill inträda i svenska kyrkan.

Pågående utredningsarbete inom kyrkan

Beträffande det i några av motionerna nämnda utredningsarbetet inom svenska kyrkan gäller bl.a. följande. 1983 års kyrkomöte beslöt att svenska kyrkans centralstyrelse skulle föranstalta om en förutsättningslös och allsidig utredning om kyrkotillhörighet och dop i svenska kyrkan. En arbetsgrupp inom centralstyrelsen utredde därefter saken. I augusti 1985 lade gruppen fram diskussionsbetänkandet *Dop och kyrkotillhörighet* (SKU 1985:1). Betänkandet innehåller principiella resonemang och en presentation av tre olika huvudlinjer som har kunnat urskiljas i den debatt som under senare år har förts om kyrkotillhörigheten. Sedan diskussionsbetänkandet remissbehandlats har utredningsarbetet fortsatt med en mera utförlig belysning av praktiska och juridiska konsekvenser av det alternativ som får stöd hos en bred opinion. Arbetsgruppen har därefter, våren 1988, lagt fram ett andra diskussionsbetänkande (SKU 1988:1) *Vägen till kyrkan*. Betänkandet innehåller två konkreta förslag till ändrad rättslig reglering av frågan om dop och kyrkotillhörighet. Betänkandet är för närvarande föremål för en omfattande remiss, bl.a. till samtliga församlingar i svenska kyrkan. Arbetsgruppen kommer att under april 1989 till centralstyrelsen lämna sitt slutbetänkande. Centralstyrelsen kommer därefter att ta ställning till utredningens slutsatser och förslag, varefter ärendet skall redovisas i en skrivelse för 1989 års kyrkomöte.

Utskottet

Utskottet har under senare år vid flera tillfällen behandlat motioner med samma innebörd som de nu aktuella motionerna K211 och K614 (se KU 1983/84:12, KU 1984/85:3, KU 1985/86:4, KU 1986/87:5 och KU 1987/88:4). Utskottet har därvid bekräftat den i motion K614 påtalade motsättningen, varvid hänvisats till uttalanden av såväl regeringen som riksdagen vid

behandlingen av 1976 års grundlagsreform (prop. 1975/76:209, s. 117. KU 1975/76:56, s. 30 f.). Utskottet har emellertid, bl.a. mot bakgrund av den inom svenska kyrkan pågående utredningen om kyrkotillhörighet och dop, inte ansett skäl föreligga att överväga ett slopande av den övergångsbestämmelse i RF enligt vilken reglerna om medlemskap i svenska kyrkan skall gälla utan hinder av 2 kap. 2 § RF. Utskottet har inte heller i övrigt ansett att riksdagen bör ta något initiativ i medlemskapsfrågan utan ansett att man borde avvakta resultatet av det tidigare omnämnda utredningsarbetet samt kyrkomötets ställningstagande med anledning härav. Riksdagen har följt utskottet.

Överväganden i berörda frågor pågår alltså inom svenska kyrkan. Avsikten är, som tidigare framgått, att 1989 års kyrkomöte skall ta ställning till de förslag som utredningsarbetet kommer att resultera i. Utskottet anser inte att riksdagen bör föregripa kyrkomötets kommande ställningstagande. Utskottet avstyrker därför motionerna K211 och K614.

Beträffande motion K615 gäller att även den har direkt samband med det pågående utredningsarbetet. På samma skäl som anförts ovan avstyrker utskottet motionen.

2. Förfarandet med aska efter eldbegängelse

I *motion K617* av Sten Andersson i Malmö och Ewy Möller (båda m) begärs en ändring i begravningskungörelsen angående reglerna om behandling av avlidens aska. Enligt kungörelsens 25 § 2 mom. får aska efter kremering strös ut på plats som inte är begravningsplats efter tillstånd av länsstyrelsen i det län där det är meningen att askan skall strös ut. Ansökan, som får inges först efter det att någon har avlidit, skall göras av den som i egenskap av anhörig eller närstående eller eljest ombesörjer begravningen. Ansökningen får bifallas endast i det fall att länsstyrelsen finner att den tillämnade platsen för utströendet är lämplig för ändamålet och det är uppenbart att man kommer att förfara med askan på ett pietetsfullt sätt. Motionärerna anser att bestämmelsen bör ändras så att den som önskar att hans eller hennes aska skall strös ut på viss plats ges rätt att själv begära tillstånd till detta under sin livstid för att därmed förvissa sig om att önskemålet blir beaktat.

Utredning

År 1983 tillsattes en särskild arbetsgrupp inom civildepartementet med uppgift att göra en total översyn av begravningslagstiftningen. Arbetsgruppen redovisade våren 1987 resultatet av sitt arbete i betänkandet Begravningslag (SOU 1987:16).

I betänkandet behandlades den i motionen upptagna frågan mot bakgrund av en tidigare väckt riksdagsmotion av motsvarande slag. Arbetsgruppen ansåg inte skäl föreligga att på förevarande punkt föreslå någon förändring av lagstiftningen. Ställningstagandet motiverades på följande sätt (SOU 1987:16 s. 84-85):

Av förarbetena till den aktuella bestämmelsen, som är överförd från tidigare författningar på området, kan inte utläsas de närmare övervägandena bakom dess utformning. Den omständigheten att där inte förutsatts att förhandstill-

stånd skall kunna meddelas, kan dock sannolikt förklaras av att man normalt är restriktiv i fråga om myndigheters möjlighet att ge sådana tillstånd. I princip skall myndigheternas bedömning grundas på omständigheter som har aktualitet vid beslutstillfället. Denna princip har enligt arbetsgruppens mening särskild betydelse för den förevarande situationen. Förhållandena på den plats där askan avses bli utströdd kan nämligen förändras så att platsen vid tiden för utströendet inte längre är lämplig för ändamålet. Arbetsgruppen är därför inte beredd att föreslå någon författningsändring på denna punkt.

Vad särskilt gäller det skäl för en författningsändring, som anges i motionen, nämligen att en person skall kunna förvissa sig om att hans aska kommer att bli utströdd i enlighet med hans önskemål, vill arbetsgruppen framhålla, att ett förhandsbesked inte skulle ge honom några absoluta garantier i detta hänseende. Enligt 1 § jordfästningslagen, som i huvudsak föreslås bli överförd till den nya lagstiftningen, skall den som ordnar begravningen iakttä den avlidnes önskan rörande jordfästning och gravsättning, såvitt det är möjligt. För att önskemål om utströende av aska skall tillgodoses krävs det således att den avlidnes önskan kommer till de efterlevandes kännedom och att den är möjlig att uppfylla. I praktiken krävs det också att den som ordnar begravningen är beredd att beakta önskemålet. Någon av det allmänna anordnad kontroll av efterlevnaden av den nämnda föreskriften förekommer nämligen inte. Som arbetsgruppen återkommer till i specialmotiveringen till lagförslaget kan den som vill förvissa sig om att hans önskemål om begravningen i möjligaste mån kommer att tillgodoses utse en bestämd person, som han har särskilt förtroende för, att ordna begravningen. Arbetsgruppen anser det inte möjligt att genom lagstiftning skapa ytterligare garantier för att önskemål om begravningen kommer att följas.

Utskottets bedömning

Utskottet behandlade under 1985/86 års riksmöte en motion med samma innebörd som den här aktuella. I betänkandet (KU 1985/86:4) framhöll utskottet att det delade den i motionen framförda åsikten att förhållandena inte var tillfredsställande när det gäller den i motionen upptagna frågan. Enligt utskottets mening var det därför angeläget att berörda regler ändrades. Utskottet ansåg emellertid att resultatet av det arbete med total översyn av begravningslagstiftningen som då bedrevs av en särskild arbetsgrupp inom civildepartementet borde avvaktas innan riksdagen tog något initiativ i frågan.

Arbetsgruppens arbete är numera avslutat. Den aktuella frågan behandlas i ett särskilt avsnitt i gruppens slutbetänkande (SOU 1987:16) Begravningslag. Betänkandet har remissbehandlats. Beredning av ärendet pågår inom civildepartementet.

Som utskottet tidigare uttalat är förhållandena inte tillfredsställande när det gäller den i motionen upptagna frågan. Utskottet anser emellertid inte att det mot bakgrund av den pågående handläggningen inom regeringskansliet finns anledning för riksdagen att för närvarande ta något initiativ i frågan. Utskottet avstyrker därför motion 1987/88:K617.

3. Förfarandet med tandguld efter eldbegängelse

I motion K619 av Margitta Edgren (fp) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag varigenom regleras hur de krematorieförvaltande myndig-

heterna skall förfara med det tandguld som finns i askan efter avliden som har kremerats. Motionsförslaget går tillbaka på den osäkerhet i rättsligt hänseende som gäller tillgrepp på krematorierna av ädelmetaller ur krematorieaska.

KU 1988/89:4

Tidigare riksdagsbehandling m.m.

Utskottet behandlade i betänkande KU 1985/86:4 en motion (c), vari begärts att begravningskungörelsen skulle kompletteras så att det klart framgår att tillgrepp av ädelmetall eller värdeföremål i samband med arbetet i krematorium eller på kyrkogård faller under allmänt åtal. Enligt utskottet borde riksdagen avvakta det utredningsarbete i frågan som vid denna tid bedrevs av den i det föregående omnämnda särskilda arbetsgruppen i civildepartementet innan något initiativ i frågan togs. Med det anförda ansågs motionen besvarad. Riksdagen följde utskottet.

Arbetsgruppen har i det tidigare angivna betänkandet SOU 1987:16 i ett särskilt avsnitt (s. 127 ff.) behandlat den i den nu aktuella motionen upptagna frågan. I betänkandet konstateras att rättsläget är oklart när det gäller frågor om tillgrepp på krematorierna av ädelmetaller ur kremationsaska utgör straffbar handling eller inte. Arbetsgruppen föreslår att det i begravningslagstiftningen tas in en uttrycklig bestämmelse om att sådana delar av krematorieaskan som inte lämpligen kan tillföras askurnan skall omhändertas av krematoriemyndigheten. Enligt arbetsgruppen skulle en sådan bestämmelse, vilken föreslås intagen i 4 kap. 3 § i det förslag till begravningslag som läggs fram, föra med sig att om anställd hos krematoriet under hanteringen av askan tillgriper föremål av aktuellt slag rubbar han myndighetens besittning till föremålen och gör sig därmed skyldig till egenmäktigt förfarande eller – beroende på vilka lokala föreskrifter som gäller – stöld. Enligt arbetsgruppens mening bör en bestämmelse av detta slag kompletteras med en bestämmelse om skyldighet för den som innehar ett krematorium att meddela föreskrifter om förfarandet med aska efter kremering. I betänkandet framhålls vidare bl.a. att målet bör vara att på sikt utveckla ett helt slutet system när det gäller att rena askan från metalldelar och icke förbränd substans.

Utskottets bedömning

Den i motionen upptagna frågan har som nyss framgått behandlats i det lagstiftningsärende på begravningslagstiftningens område som för närvarande är föremål för överväganden inom regeringskansliet. Utskottet anser inte att det finns anledning för riksdagen att föregripa det sålunda pågående beredningsarbetet. Med det anförda avstyrker utskottet motion 1987/88:K619.

4. Eviga gravrätter och skötselavtal

I motion K620 av Lars Ahlmark och Ingegerd Troedsson (båda m) diskuteras vissa av den tidigare omnämnda arbetsgruppens överväganden i betänkande SOU 1987:16 angående eviga gravrättsupplåtelser och eviga skötselåtaganden. Arbetsgruppen, som föreslår att gravrättsupplåtelser i framtiden

skall vara tidsbegränsade, minst 15 och högst 50 år, behandlar i ett särskilt avsnitt vad som i fortsättningen bör gälla beträffande befintliga upplåtelser för alltid. Arbetsgruppens överväganden utmynnar i ett förslag att det skall bli möjligt att återta gravrätt som har upplåtits för alltid under förutsättning att det förflutit minst 70 år sedan upplåtelsen och minst 50 år sedan den senaste gravsättningen inom gravplatsen. Enligt förslaget skall den rättsinnehavare som önskar det i regel få rätt till en ny och tidsbegränsad upplåtelse. När det gäller avtalen om gravskötsel för all framtid föreslår arbetsgruppen att sådant avtal skall upphöra att gälla när gravrätten upphör enligt det nyss redovisade förslaget. Vidare läggs fram förslag hur man skall förfara med de medel som kan finnas kvar när ett skötselåtagande upphör. De bestämmelser som skall reglera de i det föregående upptagna frågorna har intagits i övergångsbestämmelserna till det förslag till begravningslag som arbetsgruppen lägger fram i betänkandet.

Motionärerna anser inte att ovannämnda förslag bör genomföras. Enligt motionen är det ur såväl rättslig som kulturhistorisk synvinkel orimligt att riksdagen medverkar till att 800 000 eviga gravrätter och 160 000 avtal om evig gravskötsel sätts ur spel. Det hemställs att det anförda ges regeringen till känna.

Utskottets bedömning

Det förslag i betänkandet (SOU 1987:16) Begravningslag som påtalas i motionen är föremål för beredning inom regeringskansliet. Utskottet anser inte att det finns skäl för riksdagen att i detta läge ta ställning till förslaget. Utskottet avstyrker således motion 1987/88:K620.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *medlemskapsreglerna i svenska kyrkan*
att riksdagen
 - a) avslår motionerna 1987/88:K211 och 1987/88:K614,
 - b) avslår motion 1987/88:K615,
2. beträffande *förfarandet med aska efter eldbegängelse*
att riksdagen avslår motion 1987/88:K617,
3. beträffande *förfarandet med tandguld efter eldbegängelse*
att riksdagen avslår motion 1987/88:K619,
4. beträffande *eviga gravrätter och skötselavtal*
att riksdagen avslår motion 1987/88:K620.

Stockholm den 18 oktober 1988

På konstitutionsutskottets vägnar

Olle Svensson

Närvarande: Olle Svensson (s), Kurt Ove Johansson (s), Birgit Friggebo (fp), Bertil Fiskesjö (c), Sture Thun (s), Hans Nyhage (m), Sören Lekberg (s), Torgny Larsson (s), Elisabeth Fleetwood (m), Bengt Kindbom (c), Bo Hammar (vpk), Hans Leghammar (mp), Ulla Pettersson (s), Rosa-Lill Wåhlstedt (s), Stig Bertilsson (m), Ingela Mårtensson (fp) och Mona Sahlin (s).

KU 1988/89:4

Reservation

1. Medlemskapsreglerna i svenska kyrkan (mom. 1)

Bo Hammar (vpk), Hans Leghammar (mp) och Ingela Mårtensson (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar med "Utskottet har" och på s. 4 slutar med "och K614" bort ha följande lydelse:

Utskottet får anföra följande. Enligt 2 kap. 2 § regeringsformen (RF) skall varje medborgare gentemot det allmänna vara skyddad mot tvång att tillhöra trossamfund. I samband med att denna regel om s.k. negativ religionsfrihet infördes fr.o.m. den 1 januari 1977 konstaterades att reglerna om medlemskapet för svenska kyrkan inte var förenliga med den nya grundlagsregeln. Denna lagkonflikt löstes genom att RF försågs med en övergångsbestämmelse av innebörd att bestämmelserna om medlemskap i svenska kyrkan skulle gälla utan hinder av 2 kap. 2 § RF.

En sådan lösning av en grundläggande fri- och rättighetsfråga kan enligt utskottets mening försvaras endast som ett provisorium under kortare tid i avvaktan på att förhållandena anpassas till den nya ordningen så att övergångsbestämmelsen inte längre behövs. Det har nu emellertid gått drygt tio år utan att den negativa religionsfriheten enligt 2 kap. 2 § RF har realiserats. De motioner om ett slopande av övergångsbestämmelsen som väckts i riksdagen varje år sedan 1983 har alla avslagits. Som skäl härför har angivits att det arbete som pågår inom svenska kyrkan med att analysera kyrkans eget medlemskap i förhållande till dopet bör avvaktas innan riksdagen tar ställning i frågan.

Som framhållits i motion K614 borde det i en demokrati vara självklart att det är en viljeyttring som konstituerar medlemskap i ett trossamfund. Utskottet anser det inte längre försvarbart att ytterligare avvakta det pågående kyrkliga utredningsarbetet utan den inkonsekventa utformningen av RF:s religionsfrihetsregler bör nu reformeras. Utskottet anser därför att övergångsbestämmelsen i fråga – punkt 3 till 2 kap. 2 § RF – bör upphävas och att därmed huvudregeln om den negativa religionsfriheten ges full rättsverkan. I konsekvens härmed måste vidare religionsfrihetslagens bestämmelser om medlemskap i svenska kyrkan ändras så att full harmoni uppnås mellan dessa bestämmelser och 2 kap. 2 § RF. Riksdagen bör hos regeringen begära att förslag i dessa frågor skyndsamt utarbetas och föreläggs riksdagen. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionerna K614 och K211 bör ges regeringen till känna.

dels att moment 1 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

KU 1988/89:4

1. beträffande *medlemskapsreglerna i svenska kyrkan*
att riksdagen

a) med anledning av motionerna 1987/88:K211 och 1987/88:K614
som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

b) = utskottet.

Särskilda yttranden

1. Förfarandet med aska efter eldbegängelse (mom. 2)

Hans Nyhage, Elisabeth Fleetwood och Stig Bertilsson (alla m) anför:

Vi anser det angeläget att förevarande fråga ges en lösning som innebär att största möjliga hänsyn tas till en avlidens önskemål rörande behandlingen av hans/hennes aska. Vi utgår ifrån att detta synsätt ligger till grund för det kommande förslag i saken som kommer att utarbetas inom regeringskansliet och föreläggas riksdagen.

2. Eviga gravrätter och skötselavtal (mom. 4)

Hans Nyhage, Elisabeth Fleetwood och Stig Bertilsson (alla m) anför:

Vi delar motionärernas uppfattning att det förslag som framlagts i förevarande fråga av en särskild arbetsgrupp inom civildepartementet – i vilken inte förekommit några parlamentariska representanter – inte bör genomföras.

